Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

MARGARET ATWOOD

POVESTEA SLUJITOAREI

Traducere din limba engleză
și note de Diana Marin-Caea

PALADIN

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

CUPRINS

I. Noapte 7
II. Cumpărături 11
III. Noapte 51
IV. Sală de așteptare 57
V. Un pui de somn 91
VI. Gospodărie 103
VII. Noapte 133
VIII. Zi de naștere 141
IX. Noapte 187
X. Rulouri pentru suflet 195
XI. Noapte 249
XII. La Izabela 257
XIII. Noapte 335
XIV. Salvare 343
XV. Noapte 373

Note istorice 381

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

I

NOAPTE

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Capitolul 1

Dormeam în ceea ce fusese cândva o sală de sport. Pe podeaua din lemn lăcuit erau trasate cu vopsea linii și cercuri pentru meciurile jucate odinioară aici, iar inelele pentru coșurile de baschet se mai aflau încă la locul lor, deși plasele dispăruseră. Încăperea era înconjurată de o galerie pentru spectatori și, la fel ca în cazul unei imagini remanente, mi se părea că simt pe neașteptate izul înțepător de transpirație, odată cu unda dulceagă a mirosului de la guma de mestecat și parfumul fetelor care priveau meciurile, purtând la început fuste din flanel – așa cum văzusem în fotografii, pe urmă fuste mini, iar mai târziu pantaloni și apoi câte un singur cercel și niște șuvițe verzi prin păr. Aici se ținuseră petreceri cu dans, iar muzica încă mai răsuna – un palimpsest de sunete niciodată auzite, gen după gen, un ritm de tobe abia perceput, un vaiet deznădăjduit, ghirlande din flori de hârtie, demoni din carton, un glob mișcător din oglinzi, cernând deasupra dansatorilor o zăpadă de lumină.

Camera emana miros rânced de sex și singurătate, o așteptare a ceva fără formă sau nume. Îmi amintesc că tânjeam după un lucru care era mereu pe punctul de a se întâmpla și care n-avea nimic de-a face cu mâinile așezate atunci, în acel loc, pe spatele nostru, deasupra șoldurilor, sau în spate, în parcare, ori în camera cu televizorul, cu sonorul dat încet și imaginile ecranului luminându-ne carnea frământată.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Tânjeam după viitor. De unde căpătasem pofta aceea nestăpânită? Era în aer, și mai stăruia în aer, ca umbra unui gând, pe când încercam să dormim în paturile de campanie care fuseseră așezate în șiruri, la distanță unele de altele, ca să nu putem vorbi. Aveam cearșafuri de finet, ca pentru copii, și pături vechi din stocurile armatei, pe care încă mai scria US[1]. Ne împăturiserăm cu grijă hainele și le puseserăm pe niște scăunele, la capetele paturilor. Luminile erau mai slabe, dar nu fuseseră stinse de tot. Mătușa Sara și Mătușa Elizabeth își făceau rondul; la brâu aveau atârnate bastoane cu electroșocuri pentru mânat vitele, prinse de niște curele din piele.

Nu aveau totuși arme; nici măcar lor nu li se acorda atâta încredere. Armele erau pentru Paznici, special aleși dintre Îngeri. Paznicilor li se dădea voie să intre în clădire doar dacă erau chemați, iar noi aveam voie să ieșim doar atunci când ne făceam plimbările, de două ori pe zi, două câte două, împrejurul terenului de fotbal care era acum îngrădit cu un gard din plasă având deasupra sârmă ghimpată. Îngerii stăteau în afara îngrăditurii, cu spatele la noi. Ne inspirau frică, dar și altceva. Măcar dacă ne-ar fi privit! Măcar dacă le-am fi putut vorbi! Ne gândeam că le-am fi putut da ceva în schimb, că am fi putut face vreun soi de târg cu ei, că am fi putut ajunge la o înțelegere câtă vreme le mai puteam oferi trupurile noastre. Așa ne închipuiam noi.

Învățaserăm cum să vorbim în șoaptă fără să scoatem aproape niciun sunet. În semiîntuneric, atunci când Mătușile nu se uitau, ne puteam întinde brațele, atingându-ne mâinile în spațiul care ne despărțea. Învățaserăm să citim pe buze, întoarse pe-o parte, cu capetele lipite de pat, privindu-ne gurile. Astfel am putut să spunem una alteia cum ne cheamă, transmițându-ne numele de la un pat la altul:

Alma. Janine. Dolores. Moira. June.

---

[1] United States (Statele Unite).

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

II

CUMPĂRĂTURI

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Capitolul 2

Un scaun, o masă, o lampă. Sus, pe tavanul alb, un ornament în relief de forma unei cununi din frunze, având în centru un spațiu gol acoperit acum cu tencuială, ca un chip căruia i s-a scos un ochi. Probabil că acolo fusese cândva un candelabru. Nu mai exista nimic de care să poți prinde o frânghie.

O fereastră, două perdele albe. Sub fereastră, o băncuță cu o pernă deasupra. Când fereastra e pe jumătate deschisă – se deschide doar pe jumătate – poate intra aerul, făcând perdelele să se miște. Pot să stau cu mâinile împreunate, pe scaun sau pe băncuța de la fereastră, și să privesc toate astea. Prin fereastră intră și lumina soarelui, căzând pe podeaua din șipci înguste și foarte lustruite. Simt mirosul de ceară pentru pardoseală. Pe podea se află un covor oval, țesut din cârpe. Ăsta-i genul de decorațiuni pe care-l preferă: artă populară veche, realizată de femei în timpul lor liber, din lucruri care nu mai sunt folosite. O întoarcere la valorile tradiționale. Nu faci risipă – nu-ți lipsește nimic. Eu nu mă risipesc. Atunci de ce simt că-mi lipsește ceva?

Deasupra scaunului, pe un perete se află un tablou înrămat, dar fără sticlă: o reproducere fotografică a unei acuarele în care apar flori – niște stânjenei albaștri. Florile încă mai sunt permise. Oare fiecare dintre noi are aceeași reproducere, același scaun, aceleași perdele albe? Din stocurile guvernamentale?

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Gândiți-vă că sunteți în armată, zicea Mătușa Lydia.

Un pat. De o singură persoană, cu saltea de fermitate medie, acoperită cu o cuvertură mițoasă de culoare albă. Patul folosește doar ca să dormi în el; sau ca să nu dormi. Încerc să nu-mi fac prea multe gânduri. La fel ca toate celelalte lucruri, și gândurile trebuie raționalizate. Sunt o grămadă de lucruri la care nu mă simt în stare să mă gândesc. Statul pe gânduri îți poate micșora șansele de-a rezista, iar eu nu vreau să mă dau bătută. Știu de ce nu e pusă sticlă peste reproducerea acuarelei cu stânjeneii albaștri, de ce se deschide fereastra doar pe jumătate și de ce are geam incasabil. Nu se tem că am putea fugi. N-am avea cum să ajungem prea departe. Se tem însă că am evada pe alte căi, cele pe care le poți deschide în tine însăți dacă ai un obiect tăios.

Așa deci. În afara acestor detalii, încăperea ar putea aduce cu o cameră de oaspeți de la un colegiu, destinată unor musafiri mai puțin importanți, sau cu o cameră dintr-o pensiune de odinioară, pentru doamne cu mijloace limitate. Așa cum suntem noi acum. Mijloacele ne-au fost limitate – acelora dintre noi care mai avem mijloace.

Însă un scaun, lumina soarelui și niște flori nu sunt lucruri de lepădat. Sunt vie, trăiesc, respir, îmi întind palma desfăcută în lumina soarelui. Locul în care mă aflu eu nu e o închisoare, ci unul privilegiat, după cum mi-a spus Mătușa Lydia, căreia îi plăcea să facă distincții clare între lucruri: erau fie într-un fel, fie într-altul.

Sună clopotul care măsoară trecerea timpului. Aici, timpul e măsurat de bătaia clopotelor, așa cum se întâmpla pe vremuri la mânăstiri. Și, tot ca la mânăstiri, avem puține oglinzi.

Mă ridic de pe scaun, înaintez prin lumina soarelui cu tălpile încălțate în pantofii roșii cu toc jos, care nu-ți strică

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

șira spinării și nu-s buni pentru dans. Mănușile roșii zac pe pat. Le iau și mi le trag pe mâini, deget cu deget. Cu excepția aripilor care îmi înconjoară chipul, totul e roșu: culoarea sângelui, cea care ne caracterizează. Fusta largă și lungă până la glezne se adună sus într-o betelie turtită care urcă până peste sâni, iar mânecile sunt și ele largi. Și aripile albe țin de obligațiile care ne-au fost impuse: rolul lor este să nu putem vedea, dar nici să nu fim văzute. Nu mi-a stat niciodată bine în roșu; culoarea asta nu mi se potrivește. Iau coșul de cumpărături și mi-l pun pe braț.

Ușa camerei – nu-i camera *mea*, refuz să spun că-i *a mea* – nu-i încuiată. De fapt, nici nu se închide cum trebuie. Ies în holul lustruit pe mijlocul căruia e întinsă o mochetă de un roz-prăfuit, arătându-mi calea, asemenea unei cărări din pădure sau a unui covor pentru capete încoronate.

Mocheta se pliază și coboară în josul scării, iar eu cobor odată cu ea, cu o mână pe balustrada care, dintr-un copac cum era odată, a fost transformată într-un alt secol în ceea ce e azi, apoi a fost lustruită de-atâta folosire, căpătând un luciu cald. Casa – din epoca victoriană târzie – a fost construită pentru o familie numeroasă și bogată. În hol se află o pendulă mare care drămuiește timpul, apoi urmează o ușă ce duce spre salonul pentru mame aflat în față – e decorat în culorile cărnii și încărcat de simboluri. Un salon în care nu mă așez niciodată: stau doar în picioare ori în genunchi. La capătul holului, deasupra ușii de la intrare este o fereastră din sticlă colorată, în formă de evantai, cu flori roșii și albastre.

Acolo, pe un perete al holului, a mai rămas o oglindă. Dacă îmi răsucesc capul astfel încât aripile albe care îmi încadrează fața să-mi îndrepte privirea către ea, o pot vedea în timp ce cobor scările: o oglindă de perete mare, rotundă, convexă ca ochiul unui pește, cu reflexia mea distorsionată

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

ca o umbră, ca o parodie a ceva, ca un personaj de basm îmbrăcat într-un veșmânt roșu, lăsându-se purtată în jos, către o clipă de neatenție care-i aidoma pericolului. O Soră scăldată în sânge.

La capătul scării se află un cuier pentru pălării și umbrele, din acela din lemn curbat, cu brațe lungi și îndoite, răsucindu-se pentru a deveni cârlige în forma lăstarilor de ferigă. De el sunt atârnate mai multe umbrele: una neagră, pentru Comandant, una albastră, pentru Soția Comandantului și una care mi-a fost repartizată mie, de culoare roșie. Las umbrela la locul ei, pentru că fereastra îmi spune că e o zi însorită. Mă întreb dacă Soția Comandantului se află sau nu în salon. Nu stă tot timpul așezată. Uneori o aud plimbându-se în sus și-n jos, un pas greoi și-apoi unul ușor, pe urmă bocănitul slab al bastonului ei pe covorul de un roz-prăfuit.

Înaintez pe hol, trecând pe lângă ușa salonului și pe lângă cea care dă în sufragerie, apoi deschid ușa din capătul holului și pătrund în bucătărie. Aici nu mai miroase a ceară pentru mobilă. Înăuntru se află Rita, care stă la masa de bucătărie acoperită cu o melamină albă care s-a mai ciobit prin unele locuri. Poartă rochia obișnuită a unei Marthe, de un verde-șters care aduce cu halatul unui chirurg de odinioară. Ca formă, veșmântul ei seamănă cu al meu – e lung și făcut să acopere totul, dar are deasupra un șorț prins pe după gât și-i lipsesc aripile și vălul. Când iese afară își pune vălul, dar nimănui nu-i prea pasă de cei care ar putea vedea fața unei Marthe. Are mânecile suflecate până la coate, lăsându-i la vedere brațele cu piele închisă la culoare. Face pâine, izbind cocoloașele de aluat pentru a le mai frământa rapid încă o dată, înainte să le dea forma potrivită.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Rita mă vede și dă din cap – e greu de spus dacă în chip de salut sau doar ca să arate că m-a văzut –, apoi își șterge mâinile pline de făină pe șorț și începe să scotocească prin sertarul bufetului după caietul de cupoane. Rupe încruntată trei cupoane și mi le dă. Ar putea avea un chip blând dacă ar zâmbi. Dar încruntarea n-are nimic de-a face cu persoana mea: dezaprobarea ei se îndreaptă spre rochia roșie, cu tot ceea ce simbolizează ea. Are impresia că poate fi ceva molipsitor, ca o boală sau precum ghinionul.

Uneori trag cu urechea din spatele ușilor închise, lucru pe care nu l-aș fi făcut niciodată înainte. Nu trag prea mult cu urechea, pentru că nu vreau să fiu prinsă asupra faptului. Odată am auzit-o totuși pe Rita zicându-i Corei că ea nu s-ar înjosi așa. Nu ți-a cerut-o nimeni, i-a răspuns Cora. Și dacă s-ar întâmpla, ce-ai putea face?

M-aș duce în Colonii, a zis Rita. Ar putea să aleagă asta.

Laolaltă cu Nefemeile, să mori de foame și Dumnezeu mai știe ce altceva? a întrebat Cora. Haida de!

Curățau mazăre și, în ciuda ușii aproape închise, auzeam zornăitul boabelor tari căzând în castronul de metal. Am auzit-o pe Rita mormăind sau oftând, în semn de protest sau de aprobare.

În orice caz, ele fac treaba asta pentru toată lumea – a spus Cora – sau așa pretind ei. Dacă nu mi-aș fi legat trompele și aș fi fost cu zece ani mai tânără, puteam fi eu în locul ei. Nu-i chiar așa de rău. Nu poți s-o numești muncă grea.

Bine că nu sunt în locul ei, a zis Rita, iar eu am deschis ușa. Pe chipurile lor era acea expresie pe care o vezi la femei când te vorbesc pe la spate și cred că le-ai auzit: jenată, dar și puțin sfidătoare, ca și cum ar fi fost îndreptățite s-o facă. În acea zi, Cora s-a purtat cu mine mai frumos decât de obicei, iar Rita a fost mai ursuză.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

Astăzi, în ciuda expresiei impenetrabile a Ritei și a buzelor ei bine strânse, mi-ar plăcea să stau aici, la bucătărie. Ar putea să vină și Cora de pe undeva, dintr-o altă parte a casei, cărând după ea sticla cu ulei esențial de lămâie[1] și pămătuful de praf, iar Rita ar face cafea – în casele Comandanților încă se mai găsește cafea adevărată – și noi ne-am așeza la masa de bucătărie a Ritei, care în realitate nu-i mai aparține Ritei mai mult decât îmi aparține mie propria masă, și am vorbi despre chinuri, suferințe și boli, despre dureri de picioare, de spate și tot soiul de necazuri pe care ni le pot pricinui trupurile noastre, asemenea unor copii obraznici. Am da din cap una către cealaltă ca să subliniem cele spuse, arătând că da, știm cum vine asta. Am face schimb de leacuri și ne-am întrece în enumerarea beteșugurilor noastre; ne-am văicări încetișor, pe un ton scăzut, jelindu-ne ca porumbeii cuibăriți pe streșini. „Știu ce vrei să spui", am zice. Sau am folosi o expresie învechită, pe care încă o mai auzi rostită de bătrâni: „Înțeleg încotro te-ndrepți", de parcă vocea însăși ar fi un călător, sosind dintr-un loc îndepărtat. Ceea ce ar putea fi; ceea ce este.

Cum mai disprețuiam cândva astfel de vorbe! Acum tânjesc după ele. Îți dau măcar prilejul de-a vorbi.

Sau am putea bârfi. Marthele știu tot felul de lucruri, discută între ele, transmit din casă-n casă tot felul de știri neoficiale. La fel ca mine, ascultă și ele pe la uși, fără-ndoială, și văd tot felul de lucruri chiar și atunci când își feresc privirea. Le-am auzit câteodată, am prins câte ceva din discuțiile lor. „S-a născut mort." Sau: „I-a înfipt o andrea drept în burtă. Trebuie să fi fost din pricină c-o rodea gelozia." Ori vorbe insuflând speranțe deșarte: „A folosit

[1] Uleiul de lămâie este folosit adesea pentru a curăța diferite obiecte, pentru scoaterea petelor, pentru lustruirea lemnului, ca dezinfectant și ca insecticid.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

dezinfectant pentru toaletă. I-a mers de minune, deși ai zice că el i-ar fi putut simți gustul. Trebuie să fi fost beat mort, dar au descoperit-o, vezi bine."

Sau aș putea-o ajuta pe Rita să facă pâine, cufundându-mi mâinile în materia aceea caldă care nu-ți opune aproape nicio rezistență și care aduce atât de mult a carne. Tânjesc să ating altceva decât țesături și lemn. Mă mistuie dorința de-a face asta. Dar chiar dacă ar fi s-o cer, chiar dacă aș încălca până într-atât buna cuviință, Rita n-ar îngădui așa ceva. S-ar teme prea tare. Marthele nu trebuie să fraternizeze cu noi.

„A fraterniza" înseamnă „a te purta ca un frate". Așa mi-a spus Luke. Mi-a spus că nu există un cuvânt similar care să însemne „a te purta ca o soră". Ar fi trebuit să fie „a sororiza", a zis el. Vine din latină. Îi plăcea să știe detalii de soiul ăsta. Etimologii ale cuvintelor, întrebuințări neobișnuite ale acestora. Aveam obiceiul să-l tachinez pentru pedanteria lui.

Iau cupoanele din mâna întinsă a Ritei. Pe ele sunt desenate lucrurile pe care le poți obține în schimb: douăsprezece ouă, o bucată de brânză, o chestie maronie care ar trebui să fie o bucată de carne pentru friptură. Le pun în buzunarul cu fermoar pe care-l am în mânecă și-n care-mi țin permisul.

— Zi-le să fie proaspete ouăle, spune ea. Nu ca data trecută. Și zi-le să-ți dea un pui, nu o găină. Zi-le pentru cine sunt, ca să n-o mai facă de oaie.

— Bine, răspund.

Nu-i zâmbesc. Ce rost are s-o ispitesc cu prietenia mea?

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Capitolul 3

Ies pe ușa din spate în grădina mare și bine îngrijită: în mijloc are o salcie plângătoare cu mâțișori, pe o pajiște mărginită de un răzor cu narcise aproape trecute și lalele care acum își deschid cupele, revărsându-și culorile. Roșul lalelelor se transformă într-un purpuriu-închis spre tulpină, de parcă acolo ar fi avut niște răni care încep să se vindece.

Grădina e domeniul Soției Comandantului. Când mă uit pe fereastra mea cu geam incasabil, o văd adesea stând aici, îngenuncheată pe o pernă, purtând un văl albastru-deschis peste pălăria de grădinărit cu boruri largi și având alături un coș cu foarfeci și bucăți de sfoară pentru legat florile. Când e mult de săpat, de asta se ocupă Paznicul care i-a fost repartizat Comandantului; Soția Comandantului îi spune ce să facă, indicând cu bastonul. Multe Soții au grădini ca asta: pot astfel să dea ordine, să păstreze rânduiala și să se îngrijească de ele.

Am avut și eu cândva o grădină. Îmi amintesc mirosul pământului proaspăt săpat, desăvârșirea formelor rotunjite ale bulbilor ținuți în mână, foșnetul uscat al semințelor prefirate printre degete. Timpul trecea astfel mai repede. Uneori, Soția Comandantului cere să i se aducă afară un scaun, pe care-l folosește doar ca să stea acolo, în grădina ei. De la distanță, pare să se odihnească.

Acum nu e aici, iar eu încep să mă întreb unde e: nu-mi place să dau pe neașteptate peste Soția Comandantului.